

Anna Radziejowska-Hilchen
Uniwersytet Warszawski, Warszawa, Polska
hilchen@uw.edu.pl

Działalność Polskiego Towarzystwa Bibliologicznego w latach 1989–2024

Activities of the Polish Society of Book Studies in the years 1989–2024

Abstract: The first part of the article is devoted to the establishment of the Polish Bibliological Society. It was the only nationwide scientific association in the field of autonomous, comprehensive book science at the turn of 1988/89, while the second part is the history and activities of the Warsaw Branch, which was established as early as November 8, 1989. The article uses archival sources (reports of successive Boards of Directors).

Keywords: bibliography, scientific society, history and publishing activity the Warsaw Branch of the Polish Bibliological Society

Słowa kluczowe: bibliologia, towarzystwo naukowe, Polskie Towarzystwo Bibliologiczne, historia Oddziału Warszawskiego PTB.

Polskie Towarzystwo Bibliologiczne powstało jako jedyne ogólnopolskie stowarzyszenie naukowe z zakresu autonomicznej, wszechstronnie pojmowanej nauki o książce na przełomie lat 1988/89.

Inicjatywa powołania takiego towarzystwa powstawała już znacznie wcześniej: w 1978 r. na Sesji z okazji 50-lecia Biblioteki Narodowej, rok później na konferencji „Stan i perspektywy badań księgoznawczych w Polsce”, zorganizowanej przez Uniwersytet Wrocławski w Karpaczu.

W lutym 1985 r. prof. Barbara Bieńkowska, jako dyrektor Instytutu Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Warszawskiego, wysłała pismo do doc. dr hab. Bogdana Jaczewskiego, Zastępcy Sekretarza Naukowego I Wydziału Polskiej Akademii Nauk, w którym prosiła w imieniu środowiska bibliotekarzy i nauczycieli akademickich kierunków bibliotekoznawstwa o uwzględnienie problematyki księgoznawczej i bibliotekoznawczej na zbliżającym się III Kongresie Nauki Polskiej. Pani prof. tak je uzasadniała:

Nauka o książce wymaga zintegrowanych badań przedstawicieli różnych specjalności [...] Zespół związanych z nią problemów winien być rozważany kompleksowo, ponieważ łącznie tworzy (raczej powinien tworzyć) system książki. Tymczasem w Polsce nie istnieje żadne forum ani organizacyjne ani naukowe, gdzie mogliby się spotykać przedstawiciele wszystkich ogniw procesu komunikacji poprzez książkę. [...] Pod jego [środowiska] presją zwracam się zatem z prośbą o rozważenie możliwości powołania w Polskiej Akademii Nauk Komitetu Nauki o Książce oraz o poddanie pod dyskusję III Kongresu Nauki Polskiej¹ węzłowych problemów tej dyscypliny².

W listopadzie 1987 r. prof. Krzysztof Migoń, dyrektor Instytutu Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Wrocławskiego opracował „Projekt założenia Polskiego Towarzystwa Bibliologicznego”³.

W maju 1988 r. prof. Radosław Cybulski ówczesny dyrektor I BiN UW w „Notatce z rozmowy z prof. Gerardem Labudą [wiceprezesem PAN] w sprawie warunków rozwoju badań naukowych księgoznawczych [zanotował 3 punkty:]

1. Powołanie Komitetu Nauki o Książce jest mało realne.
2. Powołanie Towarzystwa jest realne i celowe, znajdzie poparcie w PAN.
3. Powołanie pracowni, która podjęłaby badania księgoznawcze i dotyczące bibliotek naukowych jest mało realne”⁴.

---

1 III Kongres Nauki Polskiej obradował w dniach 3–5 marca 1986 r. Udział w tym Kongresie brał też społeczny ruch naukowy. Przy Prezydium PAN istniała Rada Towarzystw Naukowych a GUS rejestrował w 1985 r. 167 takich towarzystw. Zob. J. Chojnacki, *Nauka w służbie narodu – III Kongres Nauki Polskiej* [online] [https://bazhum.muzhp.pl/media/files/Notatki_Plockie_kwartalnik_Towarzystwa_Naukowego_Plockiego-r1986-t31-n2_\(127\)/-s8-21/](https://bazhum.muzhp.pl/media/files/Notatki_Plockie_kwartalnik_Towarzystwa_Naukowego_Plockiego-r1986-t31-n2_(127)/-s8-21/) [dostęp 22.02.2024].

2 Kserokopia pisma B. Bieńkowskiej w materiałach archiwalnych OW PTB.

3 Kserokopia pisma z datą 5 listopada w materiałach archiwalnych OW PTB.

4 Kserokopia pisma R. Cybulskiego w materiałach archiwalnych OW PTB. Punkt 3 – powołanie pracowni (wówczas mało realne) udało się zrealizować w 1990 r w Bibliotece Narodowej. Powstała tam Pracownia Dokumentacji Księgozbiorów Historycznych.

Potrzeba stworzenia ogólnopolskiego, niezależnego towarzystwa wynikała przede wszystkim z powodu badań naukowych prowadzonych przez coraz szersze środowiska nauczycieli akademickich, bibliotekarzy bibliotek naukowych i innych, przez instytucje badające książkę z punktu widzenia różnych dyscyplin (od historii poprzez drukarstwo księgarstwo, czytelnictwo, pedagogikę czy bibliofilstwo), ale również z przyczyn społecznych i politycznych.

Mimo pewnych prób „łagodzenia” polityki PRL wobec stowarzyszeń, a także problemów badawczych podejmowanych w naukach humanistycznych i społecznych, po bardzo krótkich okresach (po 1956 czy 1981 r.) sytuacja wracała do poprzedniego stanu.

W środowisku szeroko pojętych problemów książki liczną i wpływową organizacją było Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich. Jednym z pomysłów zgłoszonych na IX Zjeździe SBP w 1987 r. było zorganizowanie w strukturach Stowarzyszenia sekcji o charakterze „bibliologicznym”. Pomysł ten miał jednak wielu przeciwników wobec przystąpienia SBP w stanie wojennym do Patriotycznego Ruchu Odrodzenia Narodowego (PRON).

Stan wojenny wprowadzony na terenie całej Polski 13 XII 1981 r. (wprawdzie zawieszony z końcem 1982 r.) trwał do 22 VII 1983 r. W tym okresie zawieszono działalność wszystkich stowarzyszeń i organizacji, niektóre wkrótce zlikwidowano. Weryfikowano pracowników większości instytucji i stowarzyszeń. Radio i TV zostały „zmobilizowane”, nadawały ocenzurowane wiadomości i audycje zgodne z wytycznymi wprowadzonymi Dekretem o Stanie Wojennym przez Wojskową Radę Ocalenia Narodowego.

Patriotyczny Ruch Odrodzenia Narodowego został utworzony w drugiej połowie 1982 r., a jego zadaniem było „organizowanie i prowadzenie dialogu ze społeczeństwem, mając na celu porozumienie i odrodzenie narode”⁵. W PRON znalazło się blisko pół miliona obywateli z 75 stowarzyszeń i organizacji społecznych, niekiedy bez wiedzy i woli ich członków. Społeczeństwo nie było jednak przekonane do tego typu dialogu z władzą, uważając, że to władza raczej powinna się zmienić i „odrodzić”.

W środowisku bibliotekarskim konsekwencją przystąpienia Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich do tego Ruchu było odejście ze Stowarzyszenia wielu jego członków. Sytuacja „nierozliczenia” SBP była poruszana jeszcze wielokrotnie, również na spotkaniach PTB, m.in. na Walnym Zebraniu Członków w lutym 1994 r.

Zebranie założycielskie Polskiego Towarzystwa Bibliologicznego miało miejsce 7 XII 1988 r., obecne na nim były 23 osoby. Ustalone wówczas zasady zakładały, że Towarzystwo „będzie politycznie niezależne, nie związane z żadną organizacją ani siłą polityczną. Nie oznacza to, że może wyobcować

---

5 Tak charakteryzował zadania PRON-u A. Paczkowski, *Pół wieku dziejów Polski 1939–1989*. Warszawa 1998, s. 541.

się z otaczającą rzeczywistością, wpływającą na żywotne interesy polskiej książki. W tych kwestiach powinno zabierać głos jako doradca i ekspert, nie jako decydent. [...] Opracowanie Statutu i działania związane z rejestracją stowarzyszenia zebrani powierzyli komisji w składzie: Andrzej Kłossowski, Andrzej Mężyński i Józef Wojakowski⁶. Sąd Wojewódzki w Warszawie zarejestrował PTB 1 IX 1989 r. a 8 listopada odbyło się pierwsze walne zebranie i wybór władz⁷. Prezesem Towarzystwa została wybrana prof. B. Bieńkowska, wiceprezesami profesorowie Migoń i Mężyński, sekretarzem Hanna Łaskarzewska a skarbnikiem Hanna Bojczuk. Zarząd wybrany wówczas pracował przez trzy kolejne kadencje. Zarząd Główny wydawał od 1990 r. nieregularnie ukazujący się biuletyn redagowany przez A. Mężyńskiego. „Nowiny Polskiego Towarzystwa Bibliologicznego”⁸.

Obecnie prezesem PTB jest dr hab. nauk humanistycznych prof. Uniwersytetu Śląskiego Jolanta Gwioździk, wybrana na tę funkcję w 2004 r.

Zakres działania Towarzystwa określa Statut. Cele zapisane w Statucie to rozwijanie nauki o książce i upowszechnianie jej osiągnięć, a także integrowanie wszystkich środowisk zawodowych związanych z książką. Sposoby realizacji, bez szczegółowego ich wyliczenia, można określić jako działania naukowe, edukacyjne i społeczne.

Już na początku działalności PTB, w kwietniu i maju 1990 r. odbyły się dwa fora dyskusyjne. „W trakcie obrad wypracowano i przyjęto dwa ważne dokumenty: *Stanowisko Polskiego Towarzystwa Bibliologicznego w sprawie swobodnego dostępu do informacji i zbiorów przemieszczonych oraz przejętych*. Równocześnie ze *Stanowiskiem Forum PTB* przyjęło *Program działań w zakresie informacji o zbiorach przemieszczonych i przejętych*”⁹.

Towarzystwo naukowe, finansowane jedynie ze skromnych składek członków, niezaangażowane politycznie, miało niewielkie możliwości prowadzenia badań i działalności wymagających środków materialnych. Zarząd Główny PTB od początku współpracował z Biblioteką Narodową, tam ma swoją siedzibę, a do 2009 r. działała utworzona w 1990 – w wyniku starań Towarzystwa – Pracownia Dokumentacji Księgozbiorów Historycznych Biblioteki Narodowej, której celem była m.in. kontynuacja zapoczątkowanych przez PTB programów badawczych. Pracownią tą kierowała przez cały okres jej istnienia Hanna Łaskarzewska¹⁰.

6 B. Bieńkowska, *Polskie Towarzystwo Bibliologiczne*, „Przegląd Biblioteczny” 1997, z. 2/3, s. 242.

7 W wielu artykułach jest podawana niezgodna z rejestracją data 1 VIII 1989. Wynika to zapewne z zamieszczenia tej daty m.in. w: a) B. Bieńkowska, tamże; b) *Polskie Towarzystwo Bibliologiczne. Informator*. Oprac. M. Mlekicka. Warszawa 1996, s. 3.

8 „Nowiny Polskiego Towarzystwa Bibliologicznego”, [Warszawa], 1990-[1998]

9 B. Bieńkowska, dz. cyt. s.243–244.

10 H. Łaskarzewska, *Pracownia Dokumentacji Księgozbiorów Historycznych w dziale zbiorów specjalnych Biblioteki Narodowej*, [w:] *Z badań nad polskimi księgozbiórami historycznymi. Zbiory rozproszone*, Warszawa 1993, s. 13–15.

W wyniku zmian politycznych było możliwe podjęcie przez ZG PTB współpracy z Ministerstwem Kultury i Sztuki, a zwłaszcza z utworzonym w czerwcu 1990 r. Biurem Pełnomocnika Rządu ds. Polskiego Dziedzictwa Kulturalnego za Granicą, i tym samym prowadzenie badań poza granicami Polski. Biuro Pełnomocnika zaprosiło do współpracy Polskie Towarzystwo Bibliologiczne, tworząc w lutym 1992 r. w Ministerstwie Kultury stanowiska pracy do spraw dokumentacji biblioteczej. Dzięki tej współpracy udało się opracować i wydać serię informatorów o stratach bibliotek i księgozbiorów domowych w latach 1939–1945 czy o bibliotekach polskich poza krajem w latach 1938–1948¹¹.

Z kolei dotacja otrzymana z Fundacji Współpracy Polsko-Niemieckiej pozwoliła na opracowanie i wydanie wyboru dokumentów źródłowych o losach bibliotek naukowych w Generalnym Gubernatorstwie w latach II wojny światowej.

Podjęmowane przez Zarząd Główny działania naukowe w różnych formach: zebrania, sesje, fora, konferencje, prace badawcze czy wydawnictwa są zarejestrowane w wielu publikacjach i artykułach B. Bieńkowskiej, H. Łaskarzewskiej, A. Mężyńskiego czy Magdaleny Rządkiwolskiej¹². Historię Towarzystwa do 2019 r. wraz z kalendarium za lata 1988–1996 przedstawił A. Mężyński w 2001 r. w artykule *Polskie Towarzystwo Bibliologiczne. Szkic historyczny*¹³.

Działalność Oddziału Warszawskiego PTB

Przewidzianą w Statucie możliwość tworzenia Oddziałów (dziesięciu członków) oraz Kół (pięciu członków) wykorzystwały Warszawa i Wrocław w 1989 r., w 1990 r. Kraków, Lublin i Łódź, a w 1993 r. Katowice.

Do dziś działają aktywnie Oddziały Warszawski, Wrocławski, Krakowski oraz Katowicki.

---

11 A. Mężyński, *Prof. Barbara Bieńkowska i przygoda Polskiego Towarzystwa Bibliologicznego w Ministerstwie Kultury i Sztuki*, „Z Badań nad Książką i Księgozbiorami Historycznymi” 2022, t.16, z. 4 s. 669–674, [online] <https://doi.org/10.33077/uw.25448730.zbk.2022.744> [dostęp 2.03.2024].

12 B. Bieńkowska, *PTB po czterech latach*, „Nowiny Polskiego Towarzystwa Bibliologicznego”, 1994, 10, s.1–5; B. Bieńkowska, *Polskie Towarzystwo...* dz. cyt. s. 241–247; H. Łaskarzewska, *Polskie Towarzystwo Bibliologiczne. Dwanaście lat działań na rzecz bibliologii polskiej* [online] <http://www.ptb.bn.org.pl/default.htm> [dostęp 19.02.2024]; H. Łaskarzewska, *Polskie Towarzystwo Bibliologiczne. Dotychczasowe dokonania i perspektywy*. „Poradnik Bibliotekarza” 2001 nr 10 s. 11–13; A. Mężyński, *PTB po czterech latach – sukces czy porażka?*, „Nowiny Polskiego Towarzystwa Bibliologicznego” 1994, 10, s. 5–8; M. Rządkiwolska, *Polskie Towarzystwo Bibliologiczne*, „Forum Bibliotek Medycznych”, 2009, nr 1, s. 79–82 [online] <http://www.bg.umed.lodz.pl> [dostęp 02.03.2024].

13 A. Mężyński, *Polskie Towarzystwo Bibliologiczne. Szkic historyczny* [w:] *Książki mają swoją historię. Studia ofiarowane Profesor Barbarze Bieńkowskiej*, pod red. nauk. J. Puchalskiego; przy współpr. E. Maruszak, M. Ochmańskiego, D. Pietrzakiewicz i K. Seroki. Warszawa 2021, s.52–76

Każdy z Oddziałów ma strony internetowe, informuje o swojej aktywności, publikuje.

Celem niniejszego opracowania jest przede wszystkim przedstawienie działania Oddziału Warszawskiego. Jako terytorialnie związany z Warszawą wielokrotnie zajmował się „warszawskimi” problemami książki, które zapewne są mniej znane niż dokonania Zarządu Głównego PTB.

Oddział Warszawski ukonstytuował się już na pierwszym zebraniu PTB – 8 XI 1989 r. – prezesem została wybrana prof. Paulina Buchwald-Pelcowa, jej zastępcą A. Kłossowski, sekretarzem Alina Dziecioł. członkami Zarządu Oskar Czarnik, Irena Komasa, J. Kostecki i Maria Biernacka. J. Kostecki wraz z Henrykiem Hollendrem podjęli się organizowania regularnych spotkań – konwersatoriów. Pierwsze odbyło się już 18 XII 1989 r. na temat „Problemy księgozbiorów przemieszczonych”. W pierwszej kadencji, w latach 1989–1993 odbyło się ich łącznie 25. W „Nowinach PTB” w styczniu 1994 r. J. Kostecki dzielił się swoimi niezbyt entuzjastycznymi refleksjami na temat tego Konwersatorium. Uważał, że udział w nich był z jednej strony pozytywną formą integracji środowiska różnych Oddziałów i dawał możliwość przedstawiania swoich tematów przez badaczy z małych ośrodków naukowych, ale generalnie stwierdzał, że udział środowiska w Konwersatorium jest stosunkowo niewielki a jego losy są odbiciem mizernej kondycji środowiska księgoznawczego¹⁴. Przez kolejne dwa lata 1994–1995 odbyło się jeszcze sześć spotkań konwersatoryjnych.

W listopadzie 1993 r. rozpoczęła się druga kadencja. Oddział Warszawski liczył wówczas 53 członków. Prezesem wybrano prof. J. Wojakowskiego, wiceprezesem Andrzeja Kłossowskiego, sekretarzem Annę Radziejowską-Hilchen, skarbnikiem Martę Parnowską, a członkiem Mariannę Mlekicką.

Zarząd podjął wówczas uchwałę o wydawaniu „Komunikatów” Oddziału Warszawskiego PTB – informatora dla członków o terminach i tematach spotkań. Był to nienumerowany, nieregularnie ukazujący się powielony maszynopis, o objętości od 1 do 4 stron. Od grudnia 1993 r. do kwietnia 2001 r. przygotowano 11 „Komunikatów”.

Oddział w maju 1994 r. powiększył się o członków Oddziału Łódzkiego, który zmniejszył się liczebnie i został przyjęty jako Koło przy OW. W tej samej kadencji do Oddziału przeszli również członkowie Oddziału Lubelskiego. Dla lepszego poznania się środowiska postanowiono opracować *Informator o współczesnych bibliologach polskich*. Podstawą redakcyjną opracowania miał być rozesłany do wszystkich Oddziałów kwestionariusz, ale wobec bardzo niewielkiego odzewu postanowiono zawęzić go jedynie do członków PTB.

---

¹⁴ J. Kostecki, *Konwersatorium PTB „Nowiny Polskiego Towarzystwa Bibliologicznego”* 1994, 10, s. 8–9.

Terminy zwracania kwestionariuszy były kilkakrotnie przedłużane, z ostatecznym terminem do końca 1995 r. Wyniki kwerendy spośród członków PTB też nie były zadowalające, ale w 1996 r. ukazał się drukiem *Informator PTB* opracowany przez M. Mlekicką, z wstępem B. Bieńkowskiej. Zarejestrowanych w Informatorze jest 196 nazwisk, jedynie 103 członków przysłało wypełnione ankiety. *Informator* został wydany przy wsparciu Zarządu Głównego.

W pierwszej i drugiej kadencji OW organizował „wyprawy” biblioteczne. W 1991 r. do Biblioteki Kapitulnej w Łowiczu, w 1992 r. do Biblioteki im. Zielińskich w Płocku, a w 1994 r. do Muzeum Anny i Jarosława Iwaszkiewiczów w Stawisku oraz do Biblioteki Wyższego Metropolitalnego Seminarium Duchownego w Warszawie.

W każdej kolejnej kadencji należy w przewidzianym terminie zgłosić do Sądu wybrane władze Oddziału dla zarejestrowania jego działalności. W drugiej kadencji Sąd Wojewódzki niespodziewanie odrzucił prośbę Oddziału o rejestrację. Było to o tyle zaskakujące, że w 1990 r. Wydział Spraw Obywatelskich Urzędu Wojewódzkiego w Warszawie „przyjął do wiadomości” fakt powołania Oddziału Warszawskiego PTB i wpisał go do ewidencji pod numerem 623. Zarząd odwoływał się od tej odmownej decyzji argumentując tym, że inne Oddziały są zarejestrowane, mają osobowość prawną i w związku z tym mogą posiadać odrębne konta bankowe pozwalające na realizację działań statutowych¹⁵. Odwołanie nie zostało jednak uwzględnione.

W 1998 r. na trzecią kadencję prezesem została wybrana P. Buchwald-Pelcowa, która ze względów zdrowotnych w lutym 2000 r. zrezygnowała i poprosiła Jacka Puchalskiego o zastąpienie jej w pełnieniu tej funkcji do końca kadencji. Wówczas też zrezygnowali z członkostwa w Zarządzie Oddziału J. Wojakowski – wiceprezes i M. Parnowska – skarbnik. Członkowie Zarządu wyrazili zgodę na pełnienie funkcji wiceprezesa przez J. Puchalskiego, a funkcję skarbnika powierzyli Dariuszowi Kuźminie. 18 V 2000 r. odbyło się zebranie naukowe, na którym dzielono się refleksjami na temat opublikowanej pracy *Z dziejów mecenatu w Polsce*¹⁶. Zebranie prowadził redaktor publikacji, prezes ZG PTB, a zarazem członek Oddziału J. Kostecki.

J. Puchalski, dla możliwości realizowania planów Oddziału zarówno naukowych, jak też popularyzujących książkę, od razu podjął nowe wyzwania i współpracę z Instytutem Informacji Naukowej i Studiów Bibliologicznych UW. Wspólnie zorganizowano kilka imprez promujących książkę, czytelnictwo i kulturę rozpoczynając od „Szału Czytania”, który odbył się w kwietniu

---

15 Kserokopie prowadzonej korespondencji oraz dokumentów sądowych w materiałach archiwalnych OW

16 *Z dziejów mecenatu kulturalnego w Polsce. Studia*, pod red. J. Kosteckiego, Warszawa 1999.

2000 r., z okazji Światowego Dnia Książki, w nowym gmachu Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie.

W lecie tego samego roku, w dniach od 3 do 8 sierpnia, we współpracy z Fundacją „INFO XXI” – Fundacją Wspierania Instytutu Informacji Naukowej i Studiów Bibliologicznych UW oraz „Bractwem Kawalerów Gutenberga”, wydawnictwem „Santorski i sp.”, księgarnią internetową „Ramzes”, a przede wszystkim z Zarządem Miasta Kołobrzeg odbył się w tym mieście „Wakacyjny Szał Czytania”. We wrześniu 2000 r. w Pelplinie miała miejsce uroczystość przyjęcia Barbary Bieńkowskiej w poczet członków „Bractwa Kawalerów Gutenberga”. Uczestniczyli w niej, choć nielicznie, członkowie OW PTB.

W 2001 r. „Szał Czytania” rozrósł się w szerszą akcję cyklicznych imprez pod hasłem „Słowo – Muzyka – Książka – Europa”. W formule tej zmieściły się działania różnego typu – zarówno konferencje naukowe, jak i spotkania autorskie czy kiermasze książek.

W 2001 r. odbyły się trzy imprezy „Szału Czytania”: w lutym w Krynicy, w marcu w Legionowie, w kwietniu w Warszawie.

W tym też roku odbyły się dwie konferencje naukowe: w kwietniu „Bibliologia – biblioterapia – książka dziecięca” a w maju, wspólnie z Zarządem Głównym, „Książka przyszłością kultury”. Program tej ostatniej został zamieszczony w ostatnim numerze „Komunikatów” (w kwietniu 2001 r.) a materiały przedstawione na konferencji zostały opublikowane w „Przeglądzie Bibliotecznym”¹⁷. W tym samym roku, również wspólnie z Zarządem Głównym, Oddział Warszawski zorganizował „Konkurs wiedzy o Książce” dla młodzieży szkolnej na zasadach olimpiady przedmiotowej. Zakończenie Konkursu miało miejsce 1 czerwca w Bibliotece Narodowej. Trzech laureatów Konkursu otrzymało nagrody pieniężne, a ich szkoły komplety książek. Refleksje na temat konkursu przedstawiła B. Bieńkowska w artykule w „Przeglądzie Bibliotecznym”¹⁸.

W roku wstąpienia Polski do Unii Europejskiej ważne były informacje o Unii oraz przygotowanie polskiego społeczeństwa w wielu zakresach, m.in. edukacyjnym i kulturowym, do uczestnictwa w tej nowej rzeczywistości. Podjęto więc współpracę z Urzędem Komitetu Integracji Europejskiej. Opracowano dla UKIE dwie bazy danych:

1. Słownik terminów z zakresu informacji europejskiej występujących w dokumentach Unii Europejskiej (angielsko-polski i polsko-angielski); słownik ukazał się również w wersji drukowanej¹⁹,

---

17 „Przegląd Biblioteczny” 2001, z. 3, [Zeszyt monograficzny:] *Książka przyszłością kultury?*

18 B. Bieńkowska, *Książka w dziejach kultury*, tamże, s. 178.

19 J. Woźniak-Kasparek, M. Kisilowska, *Słownik terminów z zakresu informacji europejskiej występujących w dokumentach Unii Europejskiej*, Warszawa 2004.

2. Bibliografię prac dyplomowych oraz prac naukowych o tematyce europejskiej w wybranych szkołach wyższych.

Podjęmowane przez Oddział w ostatnich latach tej kadencji liczne przedsięwzięcia konferencyjne oraz wydawnicze wspierał Zarząd Główny, Biblioteka Narodowa, Biblioteka publiczna m.st. Warszawy – Biblioteka Główna Województwa Mazowieckiego, Instytut Informacji Naukowej i Studiów Bibliologicznych UW, Fundacja Wspierania IINiSB UW „INFO XXI”, Urząd Komitetu Integracji Europejskiej, a także Fundacja „Polsko-Niemieckie Pojednanie”.

6 X 2002 r. odbyło się zebranie wyborcze, na którym wybrano na kolejną kadencję następujący Zarząd Oddziału : prezes – J. Puchalski, wiceprezysi Michał Zając i A. Dzieciół, sekretarz A. Radziejowska-Hilchen, skarbnik – Helena Drozd, członek Zarządu – Mikołaj Ochmański.

Dalsze działania Oddziału wymagały jego rejestracji. Dla zarejestrowania Oddziału Warszawskiego Sąd zażądał zwołania nowego zebrania założycielskiego. To wymagało powtórnego wypełnienia deklaracji członkowskich i spotkało się ze zdecydowanym sprzeciwem większości członków, którzy uważali taki wymóg za represję i fikcję wobec nieprzerwanego działania Oddziału od 1989 r.

W grudniu 2002 r. udało się zebrać 15 członków założycieli Oddziału Warszawskiego (nową deklarację złożyła m.in. B. Bieńkowska i inni członkowie założyciele PTB). Akcja zakończyła się sukcesem i 28 VI 2003 r. Sąd zarejestrował Oddział Warszawski PTB.

W latach 2002–2006 Oddział zorganizował trzy konferencje na aktualne tematy, żywo interesujące środowisko ludzi książki:

2002 – 5 listopada „Współczesna sztuka książki”. Referentami na tej konferencji byli przedstawiciele ASP w Warszawie, Uniwersytetu Warszawskiego, Uniwersytetu Wrocławskiego, wydawnictwa „Bertelsmann Media”, Muzeum Książki Artystycznej w Łodzi oraz ilustratorka książek dla dzieci.

2004 – 26 listopada – „Warszawa stolicą książki?”. Program konferencji koncentrował się na różnorodnych problemach książki, podkreślając rolę Warszawy w ich realizacji. Przedstawiono następujące referaty: 1) Badania bibliologiczne – środowisko warszawskie, 2) Warszawskie środowisko antykwaryczne, 3) Warszawski ruch wydawniczy, 4) Warszawskie bibliotekarstwo, 5) Warszawskie księgarstwo²⁰.

2005 – 7/8 listopada – „Książka nie zna granic”. Dwudniowa konferencja polsko-niemiecka z bogatym programem zorganizowana w BN z Fundacją „Polsko-Niemieckie Pojednanie”.

---

20 E. Gryguc, *Konferencja pod znakiem zapytania*, „Biuletyn EBIB” [Dokument elektroniczny] 2005, nr 2, [online] <http://www.ebib.pl/2005/63/gryguc.php>. – ISSN 1507-7187 [dostęp 11.02.2024].

W tej kadencji zakończyła się „era” przekazywania zaproszeń i informacji w formie tradycyjnej, którą jako sekretarz Oddziału prowadziłam od grudnia 1993 r.

Nastał czas przekazu „zdalnego”. Powstał wówczas adres mailowy oraz strona internetowa Oddziału Warszawskiego PTB. Członków poproszono o podawanie swoich adresów mailowych. Obecnie większość informacji o aktualnych wydarzeniach i zaproszeń przekazywana jest przez media społecznościowe. Oddział Warszawski PTB ma swoje konto na facebooku.

W 2006 r. – 20 listopada – na kolejnym Walnym Zebraniu Członków Oddziału Warszawskiego prezesem wybrano M. Ochmańskiego, który pełni tę funkcję do dziś.

Wówczas też wybrany Zarząd zainicjował formę cyklicznych spotkań pod nazwą „Warsztaty Bibliologiczne PTB OW”. Celem ich była prezentacja badań o różnorodnej tematyce podejmowanych przez członków Stowarzyszenia. Było to założenie zbliżone do prowadzonych w pierwszej kadencji Konwersatoriów.

Pierwsze „Warsztaty” odbyły się w maju 2007 r. a wystąpili na nich M. Rząd-kowolska z referatem „Wpływ cenzury na działalność regionalnego Wydawnictwa Łódzkiego” oraz J. Puchalski „Dziwne losy księgozbioru Muzeum Społecznego w źródłach”.

M. Rząd-kowolska – wiceprezes Oddziału w tej kadencji – zaproponowała, aby kolejne „Warsztaty” odbywały się w Łodzi. I tak spotkania w latach 2008–2016 organizowane były wspólnie z Katedrą Informatologii i Bibliologii Uniwersytetu Łódzkiego (dawną Katedrą Bibliotekoznawstwa). Mogli w nich uczestniczyć również zainteresowani studenci. Warsztaty odbywały się co roku do 2010 r., w kolejnych latach – nieregularnie.

Poza powyższymi Warsztatami kilkakrotnie (w latach 2009, 2010, 2015) zorganizowano również warsztaty praktyczne dla bibliotekarzy bibliotek publicznych i szkolnych, którzy chcieli podnieść swoje kwalifikacje pedagogiczne.

W tej kadencji Oddział podjął współpracę z Instytutem Książki oraz Fundacją Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego i w 2009 r. rozpoczął realizację Projektu „Aktualizacja kształcenia akademickiego bibliotekarzy pracujących w małych bibliotekach gminnych”. Projekt miał wskazać, w jakim zakresie potrzebne są zmiany w kształceniu kadry bibliotek publicznych, m.in. do wprowadzania Internetu w bibliotekach 2.0.

W ramach Projektu, którego realizacja trwała jeszcze w kolejnej kadencji, nawiązano współpracę z ośrodkami akademickimi – Instytutami kształcącymi w zakresie informacji naukowej i bibliotekoznawstwa na Uniwersytetach: Jana Kochanowskiego w Kielcach, Jagiellońskim i Pedagogicznym (obecnie Komisji Edukacji Narodowej) w Krakowie, Marii Skłodowskiej-Curie w Lublinie, Śląskim w Katowicach, Mikołaja Kopernika w Toruniu, Warszawskim oraz Wrocławskim a także miejskimi i gminnymi bibliotekami publicznymi.

Podjęto bardzo szerokie działania w zakresie 1) teoretycznym, naukowym, 2) praktycznym – przykłady dobrych praktyk w bibliotekach publicznych (tu kolejna, jeszcze inna forma warsztatów), 3) dyskusyjnym – wymiana opinii i doświadczeń uczestników projektu ze specjalistami z branży. Realizacja Projektu wymagała opracowania strony internetowej jako narzędzia komunikacji i informacji o dotychczasowych pracach, a także jako miejsca publikacji powstających materiałów oraz adnotowanej bazy bibliograficznej

W ramach Projektu przeprowadzono sondaże oraz badania ankietowe. Zorganizowano trzy konferencje w latach 2009, 2010 i 2011.

2009 – „Polskie biblioteki publiczne – nowe otwarcie”

2010 – „Polskie biblioteki publiczne – Internet – Aktywacja!”

2011 – „Polskie Biblioteki Publiczne – Promocja!”

Materiały z Projektu ukazały się w postaci publikacji: *Aktualizacja kształcenia akademickiego bibliotekarzy pracujących w małych bibliotekach gminnych* oraz *Kształcenie bibliotekarzy na potrzeby środowisk lokalnych. Programy kształcenia uniwersyteckiego*, T, 1–2; *Biblioteki publiczne w dostępie do informacji i usług publicznych*²¹.

Podjętą przez J. Puchalskiego współpracę z Instytutem Informacji Naukowej i Studiów Bibliologicznych UW wobec zmian organizacyjnych na Uniwersytecie Warszawskim od 2016 r. kontynuuje M. Ochmański z Wydziałem Dziennikarstwa, Informacji i Bibliologii UW.

Oddział Warszawski w kolejnych latach był organizatorem lub współorganizatorem konferencji cieszących się zainteresowaniem naukowców z całej Polski oraz z zagranicy. Przedstawiane na nich materiały najczęściej były publikowane i wydawane przez Oddział Warszawski Polskiego Towarzystwa Bibliologicznego.

2011 – „Druk i biblioteka w życiu codziennym” oraz „Marketing w bibliotece”

2014 – „350 lat prasy polskiej”

2015 – „Bibliografia – teoria, praktyka, dydaktyka”

2016 – „Książka i technologie w przeszłości i dziś”

2018 – „Książka, prasa, radio, film i biblioteki w kształtowaniu dziedzictwa kulturowego II Rzeczypospolitej”

2019 – „Kobiety Polsce, Polska kobietom 1918–2019”

2021 – „Pismo – kultura – technologie” [online]

2022 – „10 lat Polonijnej Biblioteki Cyfrowej”

2024 – „400 lat druku w Warszawie”

---

21 *Aktualizacja kształcenia akademickiego bibliotekarzy pracujących w małych bibliotekach gminnych*, pod red. E. Chuchro, M. Ochmańskiego i M. Zająca, Warszawa 2010; *Kształcenie bibliotekarzy na potrzeby środowisk lokalnych. Programy kształcenia uniwersyteckiego*. T. 1–2, pod red. E. Chuchro, M. Ochmańskiego i M. Zająca, Warszawa 2011; *Biblioteki publiczne w dostępie do informacji i usług publicznych*, pod red. nauk. M. Luterka, Warszawa 2015.

Bibliografia

- Bieńkowska B., *Polskie Towarzystwo Bibliologiczne*, „Przegląd Biblioteczny” 1997, z. 2/3 s. 241–247.
- Łaskarzewska H., *Pracownia Dokumentacji Księgozbiorów Historycznych w dziale zbiorów specjalnych Biblioteki Narodowej*, [w:] *Z badań nad polskimi księgozbiorami historycznymi. Zbiory rozproszone*, Warszawa 1993, s. 13–15.
- Książki mają swoją historię. Studia ofiarowane Profesor Barbarze Bieńkowskiej*, pod red. nauk. J. Puchalskiego, przy współpr. E. Maruszak, M. Ochmańskiego, D. Pietrzkiwicz i K. Seroki. Warszawa 2021.
- Łaskarzewska H., *Polskie Towarzystwo Bibliologiczne. Dwanaście lat działań na rzecz bibliologii polskiej*, [online] <http://www.ptb.bn.org.pl/default.htm> [dostęp 19.02.2024].
- Mężyński A., *Prof. Barbara Bieńkowska i przygoda Polskiego Towarzystwa Bibliologicznego w Ministerstwie Kultury i Sztuki*, „Z Badań nad Książką i Księgozbiorami Historycznymi” 2022, t.16, z. 4 s.669–674, [online] <https://doi.org/10.33077/uw.25448730.zbkh.2022.744> [dostęp 02.03.2024]
- „Nowiny Polskiego Towarzystwa Bibliologicznego”, 1994, [nr] 10.
- Polskie Towarzystwo Bibliologiczne. Informator*, oprac. M. Mlekicka, Warszawa 1996.
- Rzadkowolska M., *Polskie Towarzystwo Bibliologiczne*, „Forum Bibliotek Medycznych” 2009, nr 1, s. 79–82, [online] <http://www.bg.umed.lodz.pl> [dostęp 02.03.2024].
- Sprawozdania kolejnych Zarządów Oddziału Warszawskiego PTB (w materiałach archiwalnych Oddziału).

Oddział Warszawski Polskiego Towarzystwa Bibliologicznego
jest wydawcą lub współwydawcą następujących publikacji
(chronologicznie)

- Polskie Towarzystwo Bibliologiczne. Informator*, oprac. M. Mlekicka, Warszawa 1996.
[wspólnie z ZG].
- Wiedza o książce w nauce i dydaktyce* : Konferencja Warszawa, 16–17 listopada 1999 r.
Red. M. Kisilowska, J. Puchalski, D. Kuźmina, Warszawa 2000.
- Drzewiecki M. [i in.], *Zintegrowane szkolnictwo bibliotekarskie i informacyjne dla potrzeb Europy XXI wieku. Realizacja dydaktycznych programów Wspólnoty Europejskiej na przykładzie doświadczeń Instytutu Informacji Naukowej i Studiów Bibliologicznych Uniwersytetu Warszawskiego*, Warszawa 2002.
- Woźniak-Kasperek J., Kisilowska M., *Słownik terminów z zakresu informacji europejskiej występujących w dokumentach Unii Europejskiej*, Warszawa 2004.
- Aktualizacja kształcenia akademickiego bibliotekarzy pracujących w małych bibliotekach gminnych*, pod red. E. Chuchro, M. Ochmańskiego i M. Zająca. Warszawa 2010.
- Bibliologia i informatologia. 60 lat Instytutu Informacji Naukowej i Studiów Bibliologicznych*, pod red. D. Kuźminy ; [współpr. red. E. Chuchro ; aut. B. Bieńkowska i in.]. Warszawa 2011.
- Kędziora T., *Bibliografia publikacji pracowników Instytutu Informacji Naukowej i Studiów Bibliologicznych za lata 2001–2010*. Warszawa 2011.
- Kształcenie bibliotekarzy na potrzeby środowisk lokalnych. Programy kształcenia uniwersyteckiego*. T. 1–2, pod red. E. Chuchro, Mikołaja Ochmańskiego i Michała Zająca. Warszawa 2011.
- Patrimoine polonais en France. Protection, axes de recherche*, [réd. D. Kuźmina, I. Pugacewicz ; tl. M. Rodowicz, M. Piermattei-Zakrzewska, P. Dessiloss], Varsovie 2011.
- 350 lat prasy polskiej*, [red. nauk. M. Jabłonowski i in.], Warszawa 2012.
- Promotion et communications culturelle de l'immigration polonaise à travers le patrimoine national*, [réd. D. Kuźmina, I. Pugacewicz], Varsovie 2014.
- Prihodko M., *Diaspora polska w północnym Kazachstanie. Przemieniły z wiatrem historii...*, Warszawa 2014.
- Biblioteki publiczne w dostępie do informacji i usług publicznych*, pod red. nauk. M. Luterka. Warszawa 2015.
- Książka i technologie*, red. nauk. D. Kuźmina, M. Ochmański, Warszawa 2016.
- Międzynarodowa Konferencja Naukowa „Książka, prasa, radio, film i biblioteki w kształtowaniu dziedzictwa kulturowego II Rzeczypospolitej”*. [księga abstraktów], Warszawa 2018.

